

De paradox van de parallelle werelden

Ik weet nu hoe het u is vergaan de afgelopen weken. In de laatste rush voor de vakantie moest het Griekse probleem worden opgelost en voor de meeste Nederlanders zo halverwege, moest de ontknopning volgen in het Amerikaanse schuldenplafond drama. Dat zijn bepaald geen goede voorwaarden om met een gerust gevoel even de boel de boel te laten.

Door
Coby van der
Linde

Met voldoende elektronische communicatiemiddelen in de koffer kon het volgende hoofdstuk in het economische en politieke drama gevolgd worden. Daarbij viel op dat aan beide kanten van de Atlantische oceaan een gapend gat bestaat tussen de ontwikkelingen op de internationale markten en de regeringen die hierop een passend antwoord moeten geven. Er is in toenemende mate sprake van een verwijdering tussen het politieke discours over de internationale ontwikkelingen en de ontwikkelingen op de markten.

Radar

Terwijl alle aandacht uitgaat naar de grote macro-economische en politieke schokbewegingen, worstelen bedrijven met het zekerstellen van hun continuïteit in deze periode van grote onzekerheid. De speculatie in Engeland over de mogelijke

desinvesteringen van RWE en de berichten over samenwerking met Gazprom zijn hier een voorbeeld van. De wereld van voor 2007/2008 bestaat niet meer en de aanpassing, niet alleen in de banksector, maar ook in andere sectoren verloopt pijnlijk. Investerings staan nu in geheel ander daglicht, evenals de langetermijncontracten voor de levering van gas. In sectoren met lange looptijden, zoals energie, werd in de wereld van krappe gas- en oliemarkten gezocht naar zekerheid van de aanvoer van primaire energie. Langetermijncontracten reflecteerden de inschatting van krapte op beide markten. In de wereld van na 2008 is een belangrijke ont koppeling ontstaan tussen olie- en gasprijzen. Terwijl internationale olieprijsen, deels door de Arabische lente, deels door de voortdurende groei van de vraag in Azië, nog steeds boven de honderd dollar per vat verhandeld worden, zijn de gasprijzen op de kortetermijnmarkten aanzienlijk gedaald. In de Verenigde Staten is de olieprijs, de WTI, overigens aanmerkelijk lager, een indicatie van de verdere ont koppeling van de Amerikaanse energieprijzen van de internationale markt. Het ruime Amerikaanse aanbod van gas en het gebrekkige herstel van de Amerikaanse economie zijn hier mede debet aan. Voor gasleveranties in Europa die gekoppeld zijn aan de relatief hoge olieprijsen is dat slecht nieuws, evenals de situatie dat bij toenemende windcapaciteit, gascentrales momenteel als eerste uit de 'merit order' worden gedrukt. Hier ontmoeten ook de huidige markt en de markt op lange termijn elkaar. Terwijl het vervan-

gen van kolencapaciteit door gas een robuuste keuze was richting het verminderen van de uitstoot van CO₂, blijkt deze keuze op de kortere termijn, in de huidige economische omstandigheden, een veel moeilijker. Tegelijkertijd zetten regeringen in op grootscheepse windparken op zee en proberen de kosten daarvan te verhalen op een uiterst onzekere en zenuwachtige consument. Van pensioen tot energierekening nemen de kosten toe en de garanties af. Jan de Loodgier trekt zijn conclusies.

Paradox

Ondertussen wordt er op politiek niveau druk gesproken over de strategie richting 2050, maar blijkt de discussie over de weg daar naar toe nog met net zo veel onzekerheden omgeven als daarvoor. Terwijl de druk op bezuinigingen steeds meer toeneemt, is de ene vertegenwoordiger van de regering vrijwel continu bezig de euro te redden, terwijl de andere de hengel ver voor zich werpt en ontwikkelingen in gang zet die de huidige energie-sector ver buiten zijn comfortzone brengt. De onzekerheid neemt bijna dagelijks toe en begint existentiële vormen aan te nemen. De speculatie over het voortbestaan van de euro en het onvermogen van Europa's leiders om de internationale kapitaalmarkten richting te geven, in plaats van steeds weer naar de crisistafel te worden teruggeroepen door diezelfde markten, ondermijnt het vertrouwen verder. Het laatste echec van de Finse side deal zet alles weer op losse schroeven. Zo broddelen we van dag tot dag verder. Wie durft nu grote en

langlopende investeringsbeslissingen te nemen, omgeven door zo veel onzekerheden. De beslissing om de nucleaire capaciteit in Duitsland alsnog af te bouwen, heeft ook een grote invloed op de relatie tussen markt en overheid gehad. Het vertrouwen neemt zinderogen af en leidt tot heel andere strategieën dan in een meer voorspelbare situatie. Er is een herschikking van ondernemingen aan de gang die eerdere zekerheden over de transitie verder doen afkalven. Tegelijkertijd dromen we in allerlei commissies verder over 2050 en zijn de bedragen die er mee gemeoid zijn niet meer dan getalletjes die niemand iets zegt. Zij zijn immers de zorg van banken en energiebedrijven. Nu zal de huidige crisis tegen die tijd hopelijk opgelost zijn, maar er bestaat een gerede kans dat sommige spelers dat ook zijn.

Kat

We zijn behoorlijk in de war geraakt en voorsnog is er niemand die ons er uit kan halen. Het ontbreekt aan eensgezindheid van visie en oplossingsrichting, hier maar ook in de VS. De extremen van de verschillende werkelijkheden worden opgezocht. Het beleidsgaatje waar we door kunnen ontsnappen, wordt steeds kleiner en het risico op een nieuwe schok derhalve groter. De enige zekerheid die ons rest, is dat katten in het nauw rare sprongen maken.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme, hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen en lid van de Energieraad.